

Melléklet a Vasárnapi Ujság 44-ik számához 1873. nov. 2.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (A „Képes Kiállítási Lapok“-ból,) mely a bécsi világtárlat alatt lapunk állandó mellékletét képezte, november hó folytán még két szám fog a „Vasárnapi Ujság“ mellett megjelenni, és pedig a Vasárnapi Ujság nov. 9-ki és 23-ki száma mellett, hogy a kiállítás befejezéséről is részletes tudósítást adhassunk olvasóinknak, a mi által a nagy világtárlatról adott bő közleményeinket kívánjuk teljessé tenni. A „Kiállítási Lapok“ megszűnte után a Vasárnapi Ujság már meg bővített tartalommal fog megjelenni.

— (Gyakorlati kereskedelmi kézi könyv.) Megjelent a pesti kereskedő ifjak társulata által megjutalmazott pályamű: „Kereskedelmi iránytan és levelező“, egybekötve kereskedelmi és magán ügyiratokkal. Gyakorlati kézikönyv kereskedők, gyárosok, pénz- és iparvállalati tisztviselők és más iparüzők használatára. Irta Hanszky Ferencz. Kiadja a pesti kereskedő ifjak társulata. A 466 lapra terjedő könyv ára 3 ft. Ajánljuk az illetők figyelmébe, mint oly művet, melynek igen sok gyakorlati hasznát vehetik.

** (Aigner Lajos kiadásában megjelent:) „Sorakozzunk!“ hang az új pártalakulás érdekében. Szerző névtelen. Ára 20 kr. — „Magyar olvasókönyv“ középtanodai használatra. I. Rész. Ára 80 kr. — „Magyar nyelvten, a középtanodák alsóbb osztályai számára.“ Irta Bodnár Zsigmond. Második javított kiadás. Ára 80 kr. — „Német olvasókönyv“, középtanodai használatra. I. rész. Ára 60 kr. — „Héber abéczés olvasókönyv.“ Az izraelita hitközvégségi iskola számára. Ára 15 kr.

** (Két gazdasági új lap.) A Légrády-Testvérek kiadásában november 1-től kezdve két gazdasági lap indult meg. Egyik: „Földművelési érdekeink“, mező- és erdő-gazdasági hetilap, szerkeszti Máday Izidor Előfizetési díja: egész évre 6 ft, évnegyedre 1 ft. 50 kr. A másik lap: „Falusi gazda“, szerkeszti Máday Izidor, megjelenik havonként kétszer, népszerűn tárgyalt gazdasági közleményekkel; előfizetési ára egész évre 2 ft, félévre 1 ft. Mindkét lapból megjelent a mutatványszám.

** (Tárcza- és zsebnaptárak.) Csáthy Károly debreczeni könyvkereskedő 1874-re is kiadta tárcza- és zsebnaptárát. Ára egy-egynek 20 kr.

** (Képzőművészeti ösztöndíjak.) A király a bécsi cs. kir. képzőművészeti akadémián évi 420 frtnyi javadalommal rendszeresített magyar művészi ösztöndíjakat Brzorád Gyula szobrászatra, Vándory Emil festészetre, és Fellner Sándor építészetre készülő ifjaknak adományozta.

** („III. Rikhárd“ előadása a nemzeti színházban.) Okt. 29-én Szigligeti verses fordítása szerint először került színre Shakespeare „III. Rikhárd“-ja, s ez alkalmat megragadta az igazgatóság, hogy a nemzeti színháznál utóbbi időkben az opera alá nyomott dráma ünnepélyes estét szerezzen. Szép diszleteket festetett, többi közt a Towernek azon korból maradt emlékei után egy hátsó függönyt, továbbá egy darabot a régi Londonból; fényes jelmezeket is készítettett, egészen e régi idők viselete szerint; a rendezést pedig rábizta Molnár Györgyre, a ki ilyen dolgokban nagymester. A kiállítás valóban oly díszes is volt, mint még egyetlen drámai előadásnál sem, s Molnár ügyesen rendezte a csoportokat, a harcban induló katonák menetét, a meggyilkoltak szellemének megjelenését, s végül a nagy csatát, melyben Rikhárd elvész. A tetemes költségek folytán fölemelt helyárrakkal s rendkívüli bérletszünetben adták a darabot. Meg is telt a nézőtér, csak a páholyok rendes látogatói nem jelentek mind meg. Maga az előadás nagy buzgalom és törekvés sűrű láncszeméből állt, azonban a mi megfogytakozott drámai erőink nem mindig tudtak lépést tartani Shakespeare szellemével. A czimszerepet (a tragikai színészek e kedvenc alakját) Molnár játszotta. Hogy nagyon tanulmányozta, látszott csaknem minden mozdulatánál, de e zord alakot nem mindig részesíté drámailag szép magyarázatokban, s míg alapjában jól kimerítte a nagy vonásokat, nem tölté be azok közeit oly finomsággal, minőnek egy művészi alkotásból sem lehet hiányzani. Több volt a nyers erő, mint

ama drámai élet, melytől az alkotások életteljeséget nyerne. A mellék alakok közül legjobban sikerült Felekiné asszony Annája, ki a koporsó-jelenetnél egész művészi képességével jelent meg. Az átkozódó és siránkozó három királyné azonban meglehetősen közönséges lények lettek Szathmáriné, Paulayné és Kassainé kezei közt. Megemlíthjük még Bercsenyit, ki Buckingham herceget szerepét játszotta, de csak félsikerrel, mert a szerep első részében elenyészni engedett minden mozzanatot, s csak Hastings megöletése után kezdett úgy játszani, hogy bebizonyítá, mikép csakugyan az újabb nemzedék figyelemre méltó tagja. Az előadást emelte Volkmann zenéje, s ezt teljes orchester (Richter vezetése alatt) adta elő. A nyitány, melyet hangversenyekből is ismer a közönség, érdemes zeneköltőnk egyik szebb műve.

Közintézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia) okt. 27-én Csenyery Antal elnökléte alatt özszes ülés tartott, melyben a folyó ügyek kerültek tárgyalásra, A főtítkár először is bejelenté Dorner József és Riedl Szende halálát. Az Oltványi-alapítványi pályadíj az alapító akarata szerint egy, a magyarországi katolikus egyház történetéből vett tudományos feladatra fog 1876. jan. 31-ére kitűzetni. Egy magát dr. P. A-nak nevező névtelen folyamodó ajánlkozik a Meninszki-féle arab, perzsa, török, latin lexikont magyarra fordítani. Ajánlata kiatdik az első osztálynak. Czirjék Mihály mult századi, a francia iskolához tartozó magyar író arcképét, melyet igen megrongált állapotban a minap ajándékozott valaki az akadémiának, Barabás Miklós díj nélkül kijavítani ajánlkozik. Ajánlata szívesen fogadtatván, a kép kijavítás után a muzeumnak fog adatni.

** (A Kisfaludy-társaság októberhavi ülése 29-én.) Szász Károly olvasott föl legelőször is egy vendégműt: Pájer Antaltól „Ádám“ czimű költeményt; aztán pedig saját értekezését olvasta föl az aesopusi meséről, melylyel egyszersmind elevenen megvilágította a társaság egyik pályázati kérdését, mely ily mesét kíván. Utánna Greguss Ágost lépett a felolvasó asztalhoz, s Hegedüs István fordítása után egy részletet mutatott be Göthe „Herman és Dorottyája“-ból. Végül a titkári jelentés következett, melynek legjelentősebb részei: Kállay Benjámin belgrádi konzul, Sófalvi Illés Lajos, Ság József, Szentiványi Márton a társaság alapítói lettek 100—100 forinttal. Gyulai Pál mint bíráló, benyújtja Szigligeti dramaturgiájáról az elismerő jelentést. A társaság ki fogja adni. Berczik Árpád pedig a Molière „Képzelt beteg“ czimű vigjátékának fordítását nyujtotta be.

** (Az orsz. közintézetek) ügyében tanácskozó bizottság utóbbi üléseiben abban állapodott meg, hogy Pest három főkönyvtárának saját jellege legyen: a muzeumi főleg a Magyarországon és hazánkról irt könyveket tartalmazza, az akadémiai a világ-tudományt képviselje, az egyetemi pedig universalis jellegű legyen. Ybl építész megbízták, hogy készítsen költségvetést a muzeum földélszerté, külső vakolására s az ottani és akadémiai gyűjtemény-helyiségek vízzel való fűtésére.

** (A fölláttandó ipar-müzeum részére) a bécsi kiállításon eszközölt tömeges vásárlások (melyek a külföld figyelmét is, s nem egy értékes ajándékkal mutatták meg a kiállítók érdekeltségüket; mások pedig a nemzetközi jury budapesti szíves fogadtatását akarták ily módon viszonzni. Magyar kiállítók szintén nem maradtak hátra.

** (A román népmívelő társaság,) mely a czéliből alakult, hogy a miveltséget terjessze, s tanítókat, iparosokat is képezzen, e napokban havi ülést tartott N.-Szébenben, s ez alkalommal történtek meg azon előterjesztések, melyek a Dévára kitűzött, de a járvány miatt elmaradt közgyűlésre voltak száva. A társaságnál levő „román akadémiai alap“ eddig 11,582 ft 62 krból áll. Jelenleg négy román tanulónak adnak 400 frtos ösztöndíjat, kik Bécsben, Grácban s Máriabrunnban tanulnak; egy szebeni joghallgató 150 frtot kap; gymnáziumi hallgatók közül pedig többen részesülnek 60—60 frtos ösztöndíjakban.

Egyház és iskola.

** (A kösoktatási miniszter) dr. Schnierer Aladar pesti egyetemi nyilvános rendes tanárt a büntető jog tanszékére helyezte át.

** (Az evang. egyház bányakerületének közgyűlése) okt. 28-án nyilt meg a budapesti evang. iskola nagy termében. Szeberényi Gusztáv szuperintendens elnökölt, ki az ülés elején tartott beszédében szolt Deák Ferencznek egyházipolitikára vonatkozó nyilatkozatáról is, s kifejezte abbéli meggyőződését, hogy a kerület nyugodtan néz ez eszmék megvalósítása felé. Majd Györy Vilmos orosházi lelkész, mint új jegyző, tette le az esküt. Ezután az évi jelentés következett. Ebből a következőket említjük meg: A Gusztáv Adolf egyesület 11,758 frtot adott a kerület egyes egyházainak, a porosz császár 326 frtot Resicza községnek. Az egyetem bányakerületben jelenleg 342,000 tag van, kik évenként 475,961 frt egyházi adót fizetnek, tehát egy lélekre több esik egy forintnál. A lelkészek száma 218, javadalmasításuk 205,758 frt készpénz s 5678 hold föld. Egy lelkészre átlag esik 1569 lélek s fizetéké 943 frt. A tanítók száma 444, fizetésük 190,945 frt s 3430 hold. Egy tanítóra esik 770 lélek s átlagos fizetésük 406 frt. Átalában az iskolai ügyekre 5 1/2%-ot fizet minden lélek. Nógrádban 10%-ot. A lelkészek s tanítók javadalmasításán kívül az egyház bir tökéson 661,784 frtot s 2748 holdat. Összes bevétel volt általános egyházi czélokra 290,372 frt, összes kiadás 522,083 frt. Építkezésekre költöttek 89,758 frtot.

** (A tiszántúli ref. egyházkerület) nov. 5-re meghatározott gyűlése elhalasztatott bizonytalan időre, mivel az e gyűlés tárgyaúl kitűzött népiszkolai szervezet javaslatával az illető bizottság nem készült el. A gyűlés határ napja később tétetik közzé.

Balesetek, elemi csapások.

** (Vasuti baleset.) Az osztrák állami vaspálya vonalán Diószeg és Szempez között okt. 25-én esti 8-óra körül szerencsétlenség történt, mely hogy nagymérvű nem lett, azért csak a véletlennek lehet köszönetet mondani. A Budapestről indult gyorsvonat alig hagyta el Szempezet, az utasok egyszerre erős lökődést éreztek, s a vonat megállt. A vasuti személyzet fáklákkal kezdett futkosni, s annak fényénél az utasok is látták, hogy a lokomotív egy paraszt kocsin törtétt keresztül s a két lovat, valamint a szekeren ülő embert is szétszakgatta. A mozdony és az utána következő szerkocsi megsérültek, úgy hogy be kellett várni, míg Pozsonyból új mozdony érkezett. Mindez nem messze történt egy őrháztól, melynek baktere elmulasztotta elzárni az átkelőt.

** (Szerencsétlen lövés.) Munkácsi László, h.-bösszörményi rektor, pár nap előtt este véletlenül meglötte magát. A golyó oldalába furódott, de nem halt meg rögtön. Egész éjjel segély nélkül kinlódott, s másnap már későn volt minden, s estére megszünt élni.

Mi ujság?

☛ A „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségi szállása nov. 1-je óta: czukor-utca 11. szám, I. emelet.

☉ (A fővárosi rendezés) nagy és bonyodalmas munkája teljes folyamatban van. A megválasztott és igazolt képviselők egész buzgalommal láttak a munkához s az első közgyűlésen csaknem teljes számmal jelentek meg, köztük olyanok is, a kik felette ritka tünemények a városi gyűléstermekben, mint Deák Ferencz, Jókai és mások. Ez első gyűlésen választatott meg három jelölt közül a főpolgármester Ráth Károly személyében, kinek élettrajzáma számunk közli. De e választás még csak az első lépés az izgalmas ama tönkelegébe, hová a személykérdések, kivált pedig a választásiak rendszeresen vezetnek. A fővárosi tisztikarnak mintaszerűnek s mindenekfölött becsületosnak és hazafiasnak kell lenni, hogy az ország rangban legelső municípiumát értékben is legelsővé tegye s odáig emelje, hogy méltán nevezethessék az ország szívének, melyből az éltető vérkeringés kiindul s